

I. Průběh setkání

Program jednání:

Čtvrtek 14. 5. 2009:

Jednání probíhalo v sídle pojišťovny Kooperativa, Vienna Insurance Group, Zahradní 3, Plzeň

- 13:00 – oběd (hotel Slovan)
- 14:30 – zahájení odborné části jednání
- 14:45 - 18:00: Prezentace jednotlivých fakult:
 - FPR ZČU v Plzni
 - APZ Bratislava
 - PF UK Praha
 - VŠ Sládkovičovo
 - PF TU Trnava
 - PF MU Brno
 - PF UJPŠ Košice
 - PF UP Olomouc
- 19:00 – večeře (hotel Slovan)

Pátek 15. 5. 2009:

Jednání probíhalo v budově fakulty právnické, Sady Pětatřicátníků 14, Plzeň

- 10:00 – diskuse
- 12:00 – oběd (hotel Slovan), odjezd účastníků

Finanční právo de lege ferenda

(průběh diskuse v rámci setkání finančních právníků, 14. května 2009)

Setkání zahájil vedoucí katedry JUDr. Ivan Tomažič, Ph.D. Přítomné přivítal jménem katedry i jménem vedení fakulty, jejímž je proděkanem. Současně přítomným představil nově vydanou učebnici finančního a daňového práva, kterou kolektiv plzeňské katedry napsal spolu s kolegy z PF MU Brno. Zástupcům ostatních fakult byly rozdány výtisky publikace.

V průběhu vlastního jednání byl vymezen prostor postupně pro jednotlivé fakulty, které vyslaly své zástupce:

- Zástupce pořádající katedry **JUDr. David Bauer** přednesl svůj příspěvek na téma **Účetní reforma v oblasti veřejných financí - nejen de lege ferenda**. Seznámil přítomné s projektem vytvoření účetnictví státu probíhajícím od r. 2006, na němž se sám podílí v rámci analytických, metodických a legislativních prací Ministerstva financí ČR. Projekt je součástí účetní reformy veřejných financí a počítá s vytvořením centrálního systému účetních informací státu (CSÚIS), který bude plně elektronický a s jehož pomocí bude možné nejen sestavovat konsolidované účetní výkazy za Českou republiku, ale předpokládá se odstranění duplicitní administrativní zátěže účetních jednotek ve věci poskytování různých „výkazů“ různým orgánům státní správy. CSÚIS se proto budou shromažďovat účetní záznamy pro účely sestavování účetních výkazů za Českou republiku, pro účely operativního řízení a pro statistické a kontrolní účely. Provoz CSÚIS by měl být zahájen od 1. 1. 2010. Problematika přenosu a zpracování účetních záznamů je po technické stránce velmi složitá, což se odráží též na složitosti přípravy odpovídajících právních předpisů. V současnosti probíhají související legislativní práce (novela zákona o účetnictví provedená zákonem č. 304/2008 Sb., prováděcí vyhlášky k zákonu o účetnictví, České účetní standardy a konsolidační manuál a technický manuál) a je zajišťováno potřebné technické zabezpečení funkčnosti CSÚIS. Projekt je připravován tak, aby změna nadměrně nezatížila administrativu a pracovníky, kteří v současné době s těmito informacemi pracují.
- Zástupci **Akadémie policajného zboru Bratislava** zaslali příspěvek předem (Vztahy mezi civilizacemi a jejich vliv na světový obchod do roku 2005, autoři: Prof. Králík, Mgr. Králíková, ing. Pekařová), jeho autoři se bohužel nemohli setkání zúčastnit. Přítomná zástupkyně katedry Ing. M. Sabayová seznámila přítomné s organizací výuky finančního práva na APZ Bratislava (katedra Veřejné správy a veřejných financí, 7 akademických pracovníků, publikační činnost).
- Vedoucí katedry finančního práva **PF UK Praha, Prof. Bakeš**, nejprve uvítal příležitost výměny zkušeností na setkáních tohoto typu i existenci další učebnice v oboru. V čase vyhrazeném fakultě její členové seznámili přítomné s probíhajícími legislativními aktivitami v oblasti finančního práva, na kterých se sami účastní.
 - **JUDr. Kotáb** . Budoucnost teprve ukáže, zda se naplní bývalým ministrem Kalouskem na jaře 2008 slibované kvality nového daňového zákonodárství – jednoduchost a stabilita právního rámce, v němž se podle politické vůle bude měnit jen několik systémových proměnných (např. daňové sazby). Navíc se zcela zapomíná na princip **právní jistoty**. Např. pravidla pro stanovení nízké kapitalizace v zákonu o daních z příjmů se během půl roku změnila dvakrát. V takovém prostředí nepřipadá pro poplatníka vůbec v úvahu jakékoliv daňové plánování. Totéž se týká změn odpisových sazeb, zejména u budov (změna doby odpisování z 30 na 50 let), které významně ovlivňují podnikatelská rozhodnutí. Na rozdíl od anglosaského světa, kde platí tzv. *grandfather clause*, tj. možnost upravit

podle změněných podmínek až nově vznikající právní vztahy, způsobují úpravy daňových zákonů „za chodu“ v ČR značnou právní nejistotu. Je třeba při změnách daňových zákonů propracovat přechodná ustanovení, aby k tomu nadále nedocházelo. Nedostatky jsou i v **měnovém právu**. Zjevným opomenutím ČNB byly zanedbány některé aspekty právní úpravy hotovostního peněžního oběhu (trestněprávní postih deliktů v souvislosti s vydáváním nelegálních náhražek hotových peněz, aniž by právní předpisy stanovily cestu legálního vydávání takových náhražek, dále pak odstranění pravomoci ČNB povolovat s přihlédnutím k okolnostem a míře nebezpečí zneužití též jiné než právním předpisem povolené reprodukce bankovek a mincí – právní režim do roku 2006 to umožňoval, současný právní režim již nikoli), kdy z právního řádu „vypadla“ některá existující ustanovení aniž by byla adekvátně nahrazena. Co se týče právní úpravy **finančního trhu**, je vhodnější omezovat národní iniciativu při reglementaci a zejména transpozici evropské úpravy (která nyní dominuje – viz např. MiFID), jinak to vede k nejednotné úpravě vztahů na jinak jednotném evropském trhu. České právo jde v řadě případů nad rámec úpravy evropské (např. uplatňování zpřísněného režimu investičního poradenství i na umístování cenných papírů). V oblasti **devizového práva** je třeba upozornit na končící přechodné období spočívající v omezeném přístupu cizozemců k tuzemským (nezemědělským) nemovitostem k 1. 5. 2009 a na nevyřešenou legislativní otázku této problematiky (příslušná novela devizového zákona je teprve projednávána Parlamentem).

- **Doc. Marková** připomněla přetrvávající nesystematičnost úpravy **rozpočtového práva**. Zatímco příjmová část rozpočtu (daně a poplatky) je upravena poměrně systematicky, o výdajové části rozpočtu to říci nelze. Bohužel v centru zájmu je spíše konkrétní rozpočet než jeho právní úprava. Součástí reformy účetnictví veřejných financí bude muset být i právní úprava státní pokladny.
- **JUDr. Boháč** je členem pracovní skupiny vytvořené na MF ČR zabývající se zákonem o daních z příjmů. Bohužel navenek se medializují partikulární a nepodstatné záležitosti (stravenky) a neřeší se samotná koncepce nového zákona o daních z příjmů. Probíhají práce na paragrafovaném znění zákona v návaznosti na daňový řád, který je rovněž v legislativním procesu. Stále diskutovanou je i otázka, zda má být i nadále jeden zákon o daních z příjmů, nebo zda mají být zákony dva. Stanovisko JUDr. Boháče je, že je vhodné zachovat jeden zákon, ovšem jsou možné i zákony dva, ovšem nikoliv upravující právnické a fyzické osoby zvlášť, ale právnické a fyzické osoby účtující na straně jedné a ostatní osoby na straně druhé. Měly by být zrušeny převodní daně a zahrnuty do zákona o dani z příjmů. Zrušení daně z převodu nemovitostí je ovšem třeba provázat se změnou daně z nemovitostí na hodnotový systém. V tom případě je třeba nově definovat pojem příjem. Předmětem daní z příjmů by měly být veškeré příjmy s tím, že některé mohou být od daně osvobozeny (např. příjmy z úvěrů a půjček). Tím by měla být zjednodušena současná právní úprava. U daně z příjmů právnických osob se počítá s převzetím současné úpravy s modifikacemi, u daně z příjmů fyzických osob by měly být pouze tři dílčí základy daně (závislá činnost, ekonomická činnost a ostatní).
- **Prof. Karfíková** reagovala úvahou, že je obecným problémem, co do oblasti finančního práva zahrnout. Pokud máme diskutovat na téma „Finanční právo de lege ferenda“, je třeba vyřešit otázku postavení daňového práva vzhledem k právu finančnímu. **Prof. Bakeš** zdůraznil, že finanční právo by v každém případě mělo zůstat jednotným oborem.

- Příspěvek **PF TU Trnava** zahájila **Doc. Pauličková**, která sice na univerzitě již neučí, ale působila tam a nyní jako zástupce trnavské univerzity přijel její dokorand. Doc. Pauličková je v současné době prorektorkou soukromé Vysoké školy v **Sládkovičove**. Navrhla, aby příští setkání se uskutečnilo tam a pozvala všechny přítomné. Domluven byl dubnový termín 2010 s tím, že konkrétní pozvánky budou zaslány. Vlastní příspěvek PF TU Trnava přednesl **JUDr. Maxina**, v současné době jediný zástupce oboru finančního práva na této univerzitě, původně z Prievdizi, se zkušenostmi v oboru bankovníctví. V Trnavě vyučuje finanční právo, které je zde pojato jako dvousemestrální, s oběma semestry zakončenými zkouškou. Ve svém příspěvku kritizoval nejednotné požadavky bank při poskytování úvěrů, zejména v souvislosti s existující finanční krizí. Dále se zabýval dopadem finanční krize na současnou situaci na Slovensku. Zaměřil se na oblast podpory rozvoje bydlení. V současné době jsou z veřejných zdrojů podporovány jednak **hypotéční úvěry** pro mladé, jednak **stavební spoření a jednak podpora** ze Státního fondu rozvoje bydlení. V případech **hypotéční úvěry** pro mladé a **podpora** ze Státního fondu rozvoje bydlení jsou stanoveny (odlišné) podmínky týkající se věku a příjmů žadatelů, kteří mohou příspěvek z veřejných zdrojů získat, i celková maximální výše takového příspěvku. Otázkou je, zda mají taková opatření smysl v době, kdy na je na Slovensku z důvodu finanční krize 5600 nových bytů jen v samotném hlavním městě SR v Bratislavě, o které není zájem. V souvislosti s uvedenými nástroji bylo třeba řešit i otázku přechodu na měnu euro.
- Na **PF MU Brno** došlo od tohoto akademického roku ke sloučení dvou dosavadních kateder a k vytvoření katedry finančního práva a národního hospodářství. Za skutečný den vzniku katedry je považováno datum 1. 4. 2008, kdy došlo k tomuto základnímu rozhodnutí. Katedra chce dále prohlubovat návaznost mezi oběma obory i další specializaci svých pracovníků. Spolupracují i s ostatními odborníky v oboru, v nedávné době se zástupci katedry v Polsku zúčastnili sjezdu kateder finančního práva spolu s dalšími cca 200 účastníky. **JUDr. Mrkývka** dále hovořil o finančním právu jako oboru i pedagogické disciplíně. Je pravda, že finanční právo jako samostatný obor uznávají jen některé státy, především střeoevropské státy a Španělsko. Je otázkou, jaký by měl být předmět finančního práva, zda obor chápat puristicky čistě jako veřejnoprávní, nebo zda tam zařadit i další problematiku (bankovní a pojišťovací právo). Musíme především dobudovat finanční právo jako **pedagogickou disciplínu**, definovat jeho předmět, subjekt, subjektivitu. Finanční právo jako obor není systematicky kodifikované. I mnohé definice, které používáme – např. daně – jsou definice ekonomické, nikoliv právní. Na to navázala **JUDr. Šramková**. Problémy jsou ve vymezení předmětu oboru. V současné době jde např. o definici **celního práva**. Pokud bychom ho chápali jako soubor předpisů o celní správě, zahrnovalo by velmi nesourodé otázky. Co se týče samotné celní činnosti, nárokují si tuto problematiku i jiné oborové katedry – evropské právo, mezinárodní právo. **JUDr. Šramková** dále nastínila problematiku odpovědnosti státu za náhlou změnu daňových zákonů.
- Zástupce **PF UJPŠ Košice**, vedoucí katedry **Prof. Babčák**, vidí finanční právo spíše jako disciplínu ve vývoji. Finanční právo se postupně vyčlenilo ze správního práva, nyní se z finančního práva odděluje právo daňové. On sám je zastáncem daňového práva jako samostatného oboru. V Košicích jsou finanční a daňové právo vyučovány jako dva samostatné dvousemestrální předměty (finanční právo zahrnuje právo bankovní, měnové, celní, pojišťovací, rozpočtové, problematiku fondů EU, daňové právo obsahuje hmotněprávní i procesněprávní problematiku daní). Studenti sami chápou, že daňovou problematiku potřebují zvládnout i pro svůj budoucí profesní život. Z předmětu daňové právo mohou skládat i volitelnou státní zkoušku (stejně jako např. z práva obchodního). Tyto dva hlavní povinné předměty jsou doplněny volitelnými předměty v oboru a

předměty ekonomickými. Výuku zajišťuje čtyřčlenná katedra. Prolínání práva a ekonomie též pocítují, spíše jako „zásah“ ekonomů do práva než naopak. Finanční právo chápe především jako veřejné finance. Je však otázkou, jak se budou právní odvětví vyvíjet v budoucnu, může dojít i k postupnému stírání rozdílů mezi nimi. Další zástupce fakulty, **JUDr. Štrkolec**, otevřel diskusi na téma zásahů ústavního soudu do rozhodování správce daně, zejména ve vztahu k rozhodnutím Ústavního soudu ČR. Jak poukázali i mnozí další diskutující (JUDr. Šramková, JUDr. Mrkývka...), je často daňová kontrola zneužívána jako prostředek konkurenčního boje mezi podnikateli, kultura daňové správy v ČR má ještě mnohé nedostatky.

- Vedoucí katedry z **PF UP Olomouc**, **JUDr. Matoušek**, představil svou katedru finančního práva a ekonomie i chystaných personálních změnách (vedoucí katedry by se měla po svém návratu z mateřské dovolené stát JUDr. Papoušková). Současně zdůraznil, že právo je odpovědí na společenskou objednávku, pokud politici nedbají o zkvalitňování právního řádu a vymahatelnosti práva, nemohou akademičtí pracovníci v oboru situaci změnit. Katedra svůj příspěvek poslala předem písemně, vzhledem k časové tísní již nebyl přednesen ústně. K diskusi k předchozímu bodu JUDr. Matoušek uvedl, že daňové kontroly slouží mnohdy i jako prostředek msty mezi soukromými osobami (např. při rozvodovém řízení), tím, že účastníci nemají možnost nahlédnout do neveřejné části spisu, nemusí se kontrolovaný subjekt vůbec dozvědět o oznámení, na jehož základě byla daňová kontrola zahájena. Navíc i on je vázán mlčenlivostí a nesmí podrobnosti o průběhu daňové kontroly zveřejňovat.
- **Závěrečná diskuse** se vztahovala k diskutovaným problémům. JUDr. Mrkývka upozornil na netečnost MF ČR ve vztahu daňového a správního řádu (ne subsidiární použití). JUDr. Bauer připomenul, že zásady daňového řízení jsou příliš složité, legislativní problémy se řeší příliš rychle a tedy nekvalitně. JUDr. Boháč konstatoval, že je i problém návaznosti zákonů (po vypuštění hmotněprávních ustanovení ze zákona o správě daní a poplatků). JUDr. Bauer navrhl, že zorganizuje konferenci či kolokvium k této problematice na Ústavu státu a práva AV ČR v Praze. Takových kolokvií by mohl být i celý cyklus, protože problémů v oblasti finančního práva je mnoho. Lze uvažovat i o založení ediční řady publikovaných materiálů k této problematice.

Zapsala: D. Bárková